

6. *Чупрій Л.* Стан та проблеми музейної справи в Україні / *Л. Чупрій* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://getmanps.at.ua/publ/stan_ta_problemi_muzejnoji_spravi_v_ukrajini/1-1-0-52
7. *Щербакова Е.* Социальные сети как способ популяризации музея / *Е. Щербаков* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wap.ogiik.forum24.ru/?1-5-0-00000003-000-0-0>. – Назва з екрану.

Кущенко С.Ю. Возможности использования социальных сетей в деятельности музеев Украины

В статье рассмотрены вопросы использования популярных социальных сетей в музейной деятельности. Обоснованы преимущества применения возможностей социальных сетей музеями в своей научно-исследовательской и просветительской работе и анализируются их недостатки. Исследована степень интеграции украинских музеев в популярные социальные сети – «ВКонтакте», «Одноклассники», Facebook и микроблог Twitter.

Ключевые слова: музей, коммуникация, социальная сеть, информационные технологии.

Kutsenko S.Yu. The possibilities of using social networks in the activities of museums in Ukraine

In the article the question of the use of popular social networks is considered in museum activity. Advantages of application of possibilities of social networks are reasonable by museums in the research and enlightener to work and their defects are analysed. The degree of integration of the Ukrainian museums is investigational in popular social networks – «ВКонтакте», «Одноклассники», Facebook and micro-blog of Twitter.

Key words: museum, communication, social network, information technologies.

Подано до друку: 29.10.2014 р.

УДК 069.29:(477.62)»1920-1930»

М.О. ПРИНЬ

До історії музейної справи в Сталінській окрузі в 1920-х – на початку 1930-х років

Стаття присвячена висвітленню історії створення та становлення Сталінського окружного музею краєзнавства як науково-освітньої установи у промисловій окрузі. У ній досліджений дуже складний процес організації музею, формування та поповнення його фондової колекції, розглянута експозиційна, наукова та просвітницька діяльність музею.

Ключові слова: краєзнавчий музей, Юзівка, Сталіне, Любов Мулявка, НКО УСРР, фондові колекції, пам'ятки археології, мистецтва, архітектури, екскурсійна робота.

Проголошення у 1991 р. незалежності України сприяло вивільненню науковців від ідеологічного тиску та зверненню їх наукових розвідок до замовчених упродовж 1920–1930-х років сторінок історії. Важливе значення для розкриття проблемних питань історії музейної справи на території Донбасу мають узагальнюючі наукові роботи з музейної та пам'яткознавчої тематики В.І. Акулєнка, С.З. Заремби, О.О. Нестулі, С.І. Нестулі, В.А. Косикова, Д. С. Цвейбель, О.М. Титової, В.О. Горбика й окремі публікації А.М. Усачука, Р.О. Литвиненка, С.М. Дегерменджі, Ю. Б. Полідовича, В. В. Циміданова, О.В. Приня, Л.І. Кучугури, Ж.П. Крижної та інших.

Зародження й формування радянської музейної мережі проходило в надзвичайно складних і напружених умовах розгортання громадянської війни, ста-

новлення державності та голоду. Одним із впливових чинників на формування музеїв відігравали постійні зміни адміністративно-територіального устрою України, становлення якого на початку радянського періоду проходило нерівномірно та зазнавало уривчастих змін. Так, наприклад, у 1919 р., а потім з 1920 до 1925 р. існувала Донецька губернія – адміністративно-територіальна одиниця УСРР. 5 лютого 1919 р. Раднарком Української СРР прийняв декрет «Про створення Донецької губернії». На початковому етапі до складу губернії ввійшли Бахмутський і Слов'яносербський повіти Катеринославської губернії. У зв'язку з наступом військ генерала А.І. Денікіна влітку 1919 р. Донецька губернія припинила своє існування, а її уряд евакуювався до Харкова.

У січні 1920 р. центром Донецької губернії визначають місто Луганськ. Президія ВУЦВК у квітні цього року затвердила межі й склад Донецької губернії. За наказом Донгубревкому від 17 січня 1920 р. були створені тимчасові райони: Єнакієвський, Юзівський, Гришинський, Чистяківський, Соляний, Алмазнянський, Лисичанський, Луганський, Білокалитвянський, Боково-Хрустальський і Олександрово-Грушевський. У грудні 1920 р. поділ на райони скасовано, натомість утворено 10 повітів: Бахмутський, Гришинський, Дебальцевський, Луганський, Маріупольський, Слов'янський, Старобільський, Таганрозький, Шахтинський, Юзівський. Губернським центром із грудня 1920 р. став Бахмут.

У 1923 р. розпочалася адміністративно-територіальна реформа СРСР. Планувалася заміна старої системи «губернія-повіт-волость» на таку «область/край-округ-район». Після цієї реформи було сформовано 7 округ (Бахмутська, Луганська, Старобільська, Таганрозька, Юзівська, Шахтинська, Маріупольська) і 78 районів [1].

У червні 1925 р. Донецька губернія була ліквідована, а на її території утворено 5 округ: Артемівська, Луганська, Маріупольська, Сталінська і Старобільська. Після ліквідації окружного адміністративно-територіального поділу УСРР у вересні 1930 р. територія Донеччини була розділена на 12 міських рад і 23 райони, які підпорядковувалися безпосередньо центру. І нарешті 2 липня 1932 р. була утворена Донецька область, до складу якої увійшли 12 міських рад і 5 районів [2].

Руйнівні наслідки громадянської війни, специфіка економічного та суспільного розвитку Донеччини (Сталінщини), званої як виключно промисловий, гірничо-видобувний регіон, безумовно, наклали свій відбиток на розвиток усіх сторін життя. Не стала винятком і сфера культурна.

І якщо все ж створення мережі освітніх і медичних закладів відбувалося прийнятними темпами, то формування музейних установ на теренах Сталінської округи значно відставало у порівнянні з усіма досліджуваними територіями. Якщо на Луганщині, Старобільщині, Маріупольщині музеї з'являються переважно на початку 1920 р., а подекуди і раніше, то м. Сталіне свого музею не мало аж

до 1924 р. Архівні документи свідчать, що Донецький губернський відділ народної освіти в плані роботи на 1924–1925 роки тільки ставить за мету створення музею в цьому місті [3].

Наприкінці 1924 р. завдяки ініціаторам-ентузіастам – викладачу географії робітничого факультету Сталінського гірничого технікуму О.О. Ольшанченку, студентам, робітникам металургійного заводу, місцевим колекціонерам, які передали колекції мінералів, нумізматичні колекції, документи дорадянського періоду, була покладена основа музею у м. Сталіне [4]. Музей отримав хоч і непристосоване, а все ж таки приміщення на другому поверсі кінотеатру «Колізей» [5]. Через те, що створений музей не знаходився у віданні Головополітосвіти НКО УСРР та не утримувався державним коштом, протягом кількох років організаційно цей заклад так і не був оформлений, навіть директор працював на громадських засадах [6], а про існування музею мало хто знав і в самому місті.

У звіті інспектури народної освіти за другий квартал 1924–1925 звітного року зокрема зазначалося: «Музей краєвчення розвивається тупо из-за отсутствия каких-либо средств» [7]. У 1926 р. саме так – на громадських засадах – директором музею призначають М.М. Гранберга, який одночасно обіймав посаду заступника завідуючого Сталінським відділом окружної політосвіти. Відтоді ж музей почав приймати перших відвідувачів. Не маючи постійного штату, він працював тільки у неділю з 10-ї до 16-ї години, а вхід був безкоштовний.

Відсутність офіційно затвердженого штатного розпису, регулярного фінансування ставали головними чинниками, що перешкождали розгортанню музею. В 1926 р. керівництво Сталінської інспектури народної освіти декілька разів зверталося до НКО УСРР з проханням виділити кошти на утримання місцевого музею, які виділялися так само епізодично [8].

Невтішне становище з формуванням Сталінського окружного музею досягло свого апогею в 1927 р., коли інспекторська нарада управління політосвіти розглянула наслідки Сталінського окружного з'їзду політосвітніх працівників села. На цій нараді була відзначена кволість краєзнавчої роботи в Сталінській окрузі через брак освічених кадрів і відсутність окружного музею, який міг би очолити таку роботу [9]. Керівництво Управління науковими установами НКО УСРР, а саме завідуючий музейно-бібліотечною секцією В.В. Дубровський, зазначив, що відсутність окружного музею є кричущою прогалиною в культурному будівництві й перешкоджає охороні пам'яток і нормальному розвитку краєзнавства в окрузі. Було складено клопотання перед Сталінським окружним виконавчим комітетом про організацію в м. Сталіне окружного музею та взяття його на утримання місцевого бюджету [10].

У 1928 р. Сталінський окружний музей краєзнавства розміщувався в кімнатах Будинку культури, штатних одиниць мав лише одну – директора, але було

ще 8 позаштатних працівників. Протягом 1927–1928 звітного року музей працював для відвідувачів лише 58 днів, по 18 годин на тиждень. Проте за цей період його відвідало 4509 чоловік, було проведено 94 екскурсії. Фонди налічували 6072 експонати, 2349 одиниць з яких надійшло до музею в 1927–1928 звітному році. Майже половина з них була задіяна в експозиції. Новостворений музейний заклад мав невелику бібліотеку, яка складалася зі 150 книжок. За цей період музей не займався науково-дослідницькою роботою, проводилася лише науковотехнічна – інвентаризація, каталогізація, консервація, реставрація (відреставровано 7 картин). Здійснювалося наукове обслуговування шкіл, установ, проведено 5 позамузейних екскурсій і 7 лекцій, на яких були присутні 1982 відвідувачі. Фінансування музею традиційно залишалося мізерним. Кошти на його утримання виділялися з місцевого бюджету – 3389 крб. на рік, з яких 1878,6 крб. – заробітна плата, господарські витрати – 393 крб., ремонт – 226 крб., наукові й операційні витрати – 1140 крб. Наукова робота та бажане поповнення бібліотеки не фінансувалися зовсім [11].

Однак не тільки бюрократична тяганина гальмувала процес становлення музею, який тримався переважно на небайдужих до музейної справи містянах. З боку низки громадських, професійних й інших організацій замість украй необхідної допомоги було відчутне ледве не негативне ставлення до краєзнавчої та музейної роботи. Відсутність сталого фінансування, засобів пересування, непристосованість приміщення музею, брак штатних наукових співробітників перешкоджали проведенню краєзнавчої роботи музею, не давали йому розвиватися.

Дослідницька краєзнавча робота – головний напрямок діяльності кожного краєзнавчого музею – до 1928 р. так і не набула планового характеру в Сталінській окрузі. Не проводилися дослідницькі роботи з вивчення природи, побуту національних меншин, та й самої історії округи, особливо післяжовтневої, якій на той час надавалося неабиякої уваги. Все це відбивалося на організації виставкової роботи. Відвідувачі ж звертали увагу на відділи з історії та археології округи – ті ланки, які, на жаль, найменш поповнювалися та систематизувалися.

На прикладі Маріупольського музею краєзнавства Сталінський окружний музей планував організацію фізичної та хімічної лабораторії для обслуговування міських шкіл, але за відсутності коштів ці плани так і залишилися нереалізованими. Провалом закінчилися й спроби зібрати в окружне краєзнавче товариство місцевих краєзнавців. Далі засідань бюро ради музею справа так і не посунулася [12].

Прогалини в пам'яткоохоронній діяльності музею спонукали центральні органи влади здійснювати прямі спроби втручання в цю сферу. Музейна секція Упрнауки НКО УСРР була схвильована станом збереження археологічних пам'яток, які виявлялися під час розробок корисних копалин. На це занепокоєння фахівців керівництво Донецького державного тресту «Донвугілля» запевняло, що в разі виявлення на місцях розробок старовинних речей буде вжито захо-

дів щодо їх охорони та зобов'язувалося одразу ж повідомляти Наркомат освіти [13]. Але цього було аж ніяк не достатньо.

Таке кепське становище краєзнавчої роботи на Сталінщині стало в 1929 р. темою обговорювання на засіданні наукової колегії Всеукраїнського музейного містечка (в оригіналі – Всеукраїнський музейний городок), яка ухвалила клопотати перед Всеукраїнською академією наук про створення музею Сталінщини, скласти його статут і план розгортання музейної та виставкової діяльності [14]. На що Упрнаукою зазначено, що музей у місті Сталіне заснований ще 1924 р., і його треба розгорнути, а не засновувати новий. Було запропоновано делегувати до м. Сталіне кваліфікованих музейних працівників з Києва для ознайомлення зі станом справ на місці [15].

Поки йшло листування на різних рівнях і ланках державного управління про долю Сталінського окружного музею краєзнавства, на його плачевне становище звернула увагу місцева преса. Про реальний поточний стан Сталінського окружного музею краєзнавства за п'ять років свого існування була надрукована замітка в місцевій газеті «Молодой рабочий» у вересні 1929 р, яка охарактеризувала загальний стан музейного закладу:

Музей влечит жалкое существование <...> Слабость музея объясняется, прежде всего, отсутствием какого либо руководства. За все время своего существования в штате музея не числилось ни одного научного сотрудника. Отсутствует самое необходимое оборудование, нет лаборатории, нет инструментов, шкафов, витрин. Органы просвещения проявляют полнейшую незаинтересованность к судьбе музея. Никто не интересуется его плачевным состоянием [16].

На згадану негативну публікацію відреагувала Упрнаука НКО УСРР – вимагалось від Сталінського окрвиконкому та Сталінської міськради звернути увагу на неприпустиме занедбане становище музею, рекомендували виділити нарешті відповідне приміщення, ввести до штату музею принаймні двох наукових співробітників, збільшити фінансування науково-дослідницької роботи, зокрема експедицій для обстеження округи та збирання експонатів [17].

Загалом, уже 1929 р. Сталінський окружний музей краєзнавства мав у своєму складі 5 відділів: геологічний – складався зі скам'янілостей, які були розташовані за періодами, та мав 99 зразків гірничих копалин; ґрунтовий – складався з 19 зразків ґрунтів; природознавчий – містив колекцію опудал тварин; гірничий – складався з моделей, фотографій шахт; металургійний – з моделей цехів (доменного, мартенівського тощо) та зразків продукції підприємств округи [18].

Розвиток промисловості на Сході України, зокрема в Донецькій губернії, привертав усе більшу увагу до цього регіону. Разом із тим очевидно ставала й відсталість Сталінської округи на культурній ниві. ВУАН виступила з ініціативою про культурне шефство громадськості Києва над Сталіним. Наголошувалося, що

головним завданням шефства буде допомога пролетаріатові Сталінщини в опануванні здобутків української радянської культури та збільшення пролетарського керівництва всіма культурними процесами, зокрема й у музейній роботі.

З метою втілення цих завдань у життя були заплановані різноманітні заходи: організувати звітні доповіді ВУАН, науково-дослідних кафедр, зокрема марксистсько-ленінської кафедри, інститутів, а також окремі доповіді, цикли лекцій на різні теми з господарського та культурного будівництва УСРР і СРСР; популяризувати через доповіді, лекції окремі питання політичного, економічного та культурного життя Західної, Прикарпатської України, налагодити систематичний виїзд академіків і наукових співробітників ВУАН й інших наукових працівників до м. Сталіна для вивчення стану виробництва, з допомогою науковців налагодити видання популярної літератури, пристосованої до різних галузей промисловості Сталінщини.

Київському робітничому вечірньому університетові разом із науковими працівниками пропонувалося організувати такий же університет у Сталіному. Не оминули увагою й бібліотечне питання. Через Всенародну бібліотеку України, Центральну бібліотеку ім. ВКП(б), інші робітничі бібліотеки планувалося допомагати бібліотекам Сталінщини бібліографічними вказівками, налагодити постійні консультації з усіх питань бібліотечної роботи, особливо в справі українізації. Всенародній бібліотеці України і Центральній бібліотеці ім. ВКП(б) було доручено забезпечити користування наукових працівників Сталінщини своїм книжковим фондом.

ВУАН планувала заснувати на Донбасі мережу кореспондентів зі збирання етнографічних матеріалів і термінології. Залучивши заповідник Всеукраїнський музейний городок, а також столичні музеї – революції, історичний, сільськогосподарський, промислово виставку, картинну галерею і Музей мистецтв, планувалося організувати виставку, а згодом створити музей історії української матеріальної культури, а також історії революційних рухів. Музей революції допомагав Сталінщині дублікатами зі свого архівного фонду, що висвітлювали історію революційного руху на Донбасі, епізодично організовував доповіді та лекції з історії Жовтневої революції та громадянської війни на Донбасі.

Але найбільш нагальним питанням для вирішення проблем у культурному житті Сталінщини був і залишався кадровий голод. Зарадити цьому ВУАН планувала довгостроковими відрядженнями до м. Сталіна своїх співробітників для практичної та методичної допомоги. Як дієвий засіб, спілці РОБОС, РОМПС й інспектурі народної освіти доручалося направляти на роботу в культурні заклади Сталіна кваліфікованих фахівців, які не були задіяні в Києві [19].

Перший рік практичної реалізації задекларованих засад складався з двох частин: організаційної – оформлення окружною радою шефства, складання плану роботи, поступова деталізація його в окремих установах і організаціях – та прак-

тичної. Остання розпочалася з січня 1930 р.: остаточно були оформлені міськими організаціями вимоги до столиці, поглиблено зміст роботи через відрядження до Сталіна не тільки мистецьких груп і окремих лекторів, але й груп – представників цілих установ, приміром марксистсько-ленінської кафедри ВУАН, 9 наукових співробітників якої прочитали близько п'ятдесяти лекцій з різних тем, наукової експедиції чи окремих працівників на довготермінову роботу.

Протягом року було здійснено виїзди чотирьох мистецьких груп Інституту ім. М. Лисенка: у місті Сталіне побували група українських письменників, Квартет ім. Чайковського; двічі приїжджав український пересувний робітничий театр. Тривалий час на практиці в клубах і палацах культури Сталінщини знаходилися 30 студентів Київського художнього інституту, також у довгострокові відрядження сюди було направлено 10 українознавців, 5 викладачів іноземних мов, 3 керівники музичних і драматичних гуртків.

Лектори бюро ОРІС прочитали на Донеччині 800 лекцій господарської та культурної тематики. Велике значення мала наукова експедиція, що на місці вивчила економічний і санітарний стан округи, заклавши тим самим базу для розгортання наукової роботи з опрацювання київськими організаціями низки питань економічного, соціокультурного та побутового порядку – проблеми з водопостачанням, лісонасадженням, комунальним господарством, різними захворюваннями тощо. Чотири посланці зі Сталіна навчалися у Києві на антирелігійних курсах при Всеукраїнському музейному заповіднику.

Велике значення мали дві подорожі делегацій київських підприємств і наукових установ, а також приїзд до Києва трьох делегацій зі Сталіна, особливо на травневі свята та на збори академіків. Вони значно сприяли налагодженню зв'язків між Київщиною і Сталінщиною [20].

У червні 1929 р. до м. Сталіна для реалізації культурного шефства науковою колегією Всеукраїнського музейного містечка було відряджено його директора П.П. Курінного [21]. Основним завданням у шефській справі над Сталінщиною Всеукраїнського музейного містечка постало питання в організації постійної роботи крайового музею, який міг би вести повноцінну дослідницьку діяльність. Ставилось завдання допомогти, а фактично розробити наукову експозицію музею. Наукова колегія доручала всім завідуючим відділами музейного містечка розробити проекти планів відділів Сталінського музею краєзнавства. Також пильну увагу приділяли й кадровому питанню. Пропонувалося направляти на Донбас лекторів, запрошувати на навчання музейних працівників зі Сталіно, допомагати методичною літературою. Був розроблений статут про спеціальний поїзд «Музей–Донбас» [22]. Як результат кадрової допомоги Сталінщині, в 1930 р. на недовгий термін Сталінський окружний музей краєзнавства очолила Любов Мулявка, учениця Д. Щербаківського та О. Новицького [23].

Цього ж року відбулася доволі резонансна подія, яка знищила усі напрацьовані за попередній час здобутки музею в експозиційному плані. Експозиція музею,

яка займала кілька кімнат у Будинку культури, за наказом його завідуючого без відома й присутності директора музею Л. Мулявки була перенесена в інші приміщення цієї будівлі. Самовільне втручання було здійснено, звісно, не фахівцями, а відтак усі експонати розмістилися у тисняві в чотирьох маленьких кімнатах. Наркомат освіти розцінив цей вчинок як кримінальний і подав матеріали до прокуратури республіки [24].

У червні 1930 р. була затверджена постанова Головополітосвіти про музеї в політикоосвітній роботі, в якій музеям пропонувалося так перепланувати свою діяльність, щоб вони стали базою масової політико-просвітницької роботи на основі наукового показу. Ця, по суті, вказівка отримала своє втілення в резолюції президії Сталінського міськплану до доповіді про становище та перспективи розвитку Сталінського музею від 27 листопада 1930 р. У ній були визначені основні завдання музейної діяльності, серед яких зазначалося, що одним із з головних завдань роботи Сталінського музею є відображення в експозиції історії промисловості та робітничого побуту Донбасу, показ етнографії краю. Хоча слід зауважити, що Донбас є одним із найцікавіших районів з археологічної точки зору. Визначався курс на перетворення Сталінського музею на центральний. З метою реалізації вищезазначених завдань була оголошена пропозиція все ж таки перевести музей на державне фінансування [25]. Тож, починаючи з 1930-х років, Сталінський окружний музей краєзнавства включається в активне вивчення території Донбасу, його геології, флори, фауни та дослідження пам'яток археології.

Процес організації та становлення Сталінського окружного музею краєзнавства був найтяжчим і найтривалішим порівняно з усіма іншими музеями Луганщини та Донеччини. Сталінська округа як суто промисловий регіон потерпала від кадрового голоду щодо фахівців гуманітарних наук, від нерозуміння місцевого керівництва, його байдужого, а часом і ворожого ставлення до проблем охорони культурної спадщини регіону. Протягом років музей доводив право на своє існування. Попри всі труднощі, цей заклад, створений завдяки ентузіастам, при відсутності регулярного фінансування все ж таки розвивався і згодом завоював популярність серед місцевого населення.

Окрім того, доведено, що саме культурне шефство громадськості Києва над містом Сталіне надало поштовх для проведення заходів з охорони культурної спадщини. Однак були потрібні роки, щоб у свідомості керівництва регіону роль музею як культурного, наукового та просвітницького осередку стала незаперечною. Складним виявився початковий етап становлення Сталінського окружного музею краєзнавства. Але поступово він перетворився у Донецький обласний краєзнавчий музей, який ще нещодавно був одним із найбільших та потужних наукових центрів серед обласних краєзнавчих музеїв в Україні.

Джерела та література

1. *Верменич Я. В.* Донецька губернія // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: «Наукова думка»,

2004. – 688 с.; *Вона ж*. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування / НАН України. Інститут історії України. – У 2-х ч. – К. : Інститут історії України, 2009. – Ч. 2. – 370 с.
2. История административно-территориального деления Донецкой области 1919 – 2000 гг. : Сборник документов и материалов. – Донецк, 2001. – 272 с.
  3. Центральный архів вищих органів влади (далі – ЦДАВО), ф. Р-166, оп. 4, спр. 130, арк. 163.
  4. *Крыжсная Ж. П.* Наши истоки (из истории музеев Сталиничины – Донетчины 20–70-е гг. XX в.) / *Ж. П. Крыжсная* // *Літопис Донбасу*, 2006. – № 14. – С.126.
  5. Державний архів Донецької області (далі – ДАДО), ф. П-9, оп. 1, спр. 231, арк. 1.
  6. ЦДАВО України, ф. Р-166, оп. 5, спр. 262, арк. 67.
  7. ДАДО, ф. П-9, оп. 1, спр. 108, арк. 2.
  8. ЦДАВО України, ф. Р-166, оп. 6, спр. 2544, арк. 9.
  9. Там само, арк. 11.
  10. Там само, арк. 10, 12.
  11. Там само, оп. 8, спр. 443, арк. 222–223.
  12. Там само, оп. 6, спр. 2544, арк. 16–17.
  13. Там само, спр. 9426, арк. 5, 6.
  14. Там само, спр. 2544, арк. 19.
  15. Там само, арк. 18.
  16. *Афендик Г.* Музей краеведения должен жить. Обеспечим ему поддержку. Слово за органами просвещения / Молодой Рабочий. –10 сентября 1929. – № 108 (342). – С. 4.
  17. ЦДАВО України, ф. Р-166, оп. 6, спр. 2544, арк. 20.
  18. Там само, арк. 34–42.
  19. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України, ф. ВУАК, спр. 294А, арк. 6.
  20. Там само, арк. 1.
  21. Там само, арк. 4.
  22. Там само, арк. 7–9.
  23. *Білокін С.* Любав Мулявка: остання зі славетних // IV Гончарівські читання «Коллективные та індивідуальне як чинники національної своєрідності народного мистецтва». – К., 1997. – С. 14–16.
  24. ЦДАВО України, ф. Р-166, оп. 6, спр. 2544, арк. 48.
  25. *Денисенко Є.* Дорога длиною в 80 лет // *Донбасс*: Донецк, 2004. – С. 8.

***Прынь М.О.* К истории музейного дела в Сталинской округе в 1920-х – начале 1930-х годов**

Статья посвящена освещению истории создания и становления Сталинского окружного музея краеведения как научно-образовательного учреждения в промышленном регионе. В ней исследован очень сложный процесс организации музея, формирования и пополнения его фондовой коллекции, рассмотрена экспозиционная, научная и просветительская деятельность музея.

Ключевые слова: краеведческий музей, Юзовка, Сталино, Любовь Мулявка, НКО УССР, фондовые коллекции, памятники археологии, искусства, архитектуры, экскурсионная работа.

***Prun M.O.* The history of museology in Stalin's region in the 1920's – early 1930's**

The article is devoted to elucidating the history of formation of Stalino local history museum as a scientific and educational institution in the industrial district. It explored a very complicated process of museum formation and replenishment of its fund collection, its exposition, scientific and educational activities.

Key words: museum, Yuzovka, Stalino, Lubov Mulyavka, fund collections, monuments of archeology, architecture, works of art, excursion work.

Подано до друку: 06.11.2014 р.